

רשומות

הצעות חוק

7 בפברואר 1989

1916

ב' באדר א' התשמ"ט

עמוד

43

חוק שירות בטחון (תיקון מס' 3), התשמ"ט-1989

מתפרסמת כזה הוצעת חוק מטעם הממשלה:

[206]

חוק שירות בטחון (תיקון מס' 3), התשמ"ט-1989

1. בסעיף 11 לחוק שירות בטחון [נוסח משולב], התשמ"ז-1986¹ (להלן - החוק העיקרי), תיקון סעיף 11 המלים "גבר, שהוא" - יימחק.
2. בסעיף 18 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) לענין סעיף זה ולענין סעיף 31, יראו תקופת כליאה כתקופה שבה אדם - (1) ריצה עונש מאסר או מחבוש כפועל;

דברי הסבר

סעיף 2 סעיף 14(א) לחוק העיקרי קובע לאמור:

"ההתייבות לשירות לפי במשה

14. (א) אורה ישראלי או תושב קבוע, שעדיין לא הגיע לגיל שמונה עשרה והוא נמצא כשר לשירות, רשאי פוקד, בצו, לקרוא או להתייבב לשירות סדיר, אם הוא ביקש זאת בכתב ואם הוריו או אפוטרופסו נתנו את הסכמתם לכך ומלאו לו שבע עשרה שנים."

סעיף 14 לחוק מאפשר לפוקד לקרוא לשירות בטחון מועמד לשירות בטחון שמלאו לו 17 שנים וטרם הגיע לגיל 18, אם הוא ביקש זאת בכתב והוריו או אפוטרופסו נתנו הסכמתם לכך. לכאורה אפשרית הקדמת הגיוס רק בהסכמת שני ההורים.

סעיף 1 סעיף 11 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"צו כיכר אמצעי זיהוי

11. פוקד רשאי, בצו, לקרוא לכל גבר, שהוא מיועד לשירות בטחון או יוצא-צבא, להתייבב במקום ובזמן שקבע בצו הפוקד או מי שהוא הסמיך לכך, לשם מתן אמצעי זיהוי ששר הבטחון יקבע בתקנות; מי שהצו חל עליו חייב להתייבב במקום ובזמן שנקבעו כאמור לשם מתן אמצעי הזיהוי."

מוצע להסמיך את הפוקד לקרוא לכל מועמד לשירות בטחון או יוצא צבא, יהא מינו אשר יהא, להתייבב לשם נתינת אמצעי זיהוי.

¹ ס"ח התשמ"ז, עמ' 107; התשמ"ז, עמ' 84, עמ' 137.

- (2) נשא עונש מאסר בעבודת שירות לפי חוק העונשין, התשל"ז-1977,² או בעבודה צבאית לפי חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955;³
- (3) החוק במוסד סגור לפי סימן ז' לפרק ו' לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

תיקון סעיף 30 3. בסעיף 30 לחוק העיקרי, במקום הסיפה המתחילה במלים "סייג זה" יבוא "הוראה זו לא תחול על סוגי יוצאי צבא ששר הבטחון קבע בתקנות".

תיקון סעיף 35 4. בסעיף 35 לחוק העיקרי -

(1) בסעיף קטן (א), במקום "יהא נמנה" יבוא "רואים אותו, לענין חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, כמי שנמנה";

(2) בסעיף קטן (ב), אחרי "רואים אותו" יבוא "לענין חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955".

תיקון סעיף 38 5. בסעיף 38(ד) לחוק העיקרי, במקום הרישה המסתיימת במלים "אם כבר החל בשירות" יבוא "מי שחל עליו צו דחיה לפי סעיף 36(3) ולא נקרא להתייצב במועד אחר לרישום, לבדיקה

דברי הסבר

לפי עקרון זה, אין לראות גם בצורות אחרות של ענישה, שהינן תוצאה ישירה של התנהגות עבריינית ואשר בגינן נבצר מאדם מלשרת שירות תקין ומלא, כתקופה בה מילא את חובת שירותו. לפיכך מוצע לקבוע כי גם החוקה במוסד סגור לפי סימן ז' לפרק ו' של חוק העונשין (שענינו החוקה במוסד סגור לצורך גמילה מסמים) לא תיחשב כתקופת שירות.

סעיף 4 סעיף 30 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"שירות מילואים כחא

30. לא ייקרא יוצא-צבא גבר באחד הגילים שמארכבים וחמש עד חמישים וארבע לשרת שירות מילואים אלא בהגא, כמשמעותו בחוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951: סייג זה לא יחול על יוצא-צבא שהוא בדרגת סגן משנה או בדרגה גבוהה מזו, או שהוא בעל מקצוע ששר הבטחון קבע אותו בתקנות כמקצוע נדרש לענין סעיף זה."

בתקנות שהוצאו מכח החוק פורטה רשימת תפקידים ומקצועות צבאיים שהנמנים עליהם אינם עוברים להגא. במשך הזמן הוספו לה מקצועות רבים והיא תפחה עד כי היא כוללת כיום מקצועות ועיסוקים צבאיים רבים. בשל צרכי הצבא ועל מנת ליצור את הגמישות הנדרשת בקביעת סוגי החיילים שימשיכו לשרת בצבא למרות גילם, מוצע כי לשר הבטחון תהא סמכות לקבוע בתקנות, על פי צרכי הצבא המשתנים, כי הוראת הסעיף לא תחול על סוגים של אנשי מילואים שייקבעו מעת לעת.

סעיף 5 סעיף 35 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"תחולת החוק הצבאי

35. (א) יוצא-צבא החייב להתייצב לשירות סדיר, יהא נמנה עם הכוחות הסדירים של צבא-הגנה לישראל מן הזמן שנקבע בצו להתייצבות; לא התייצב, ללא צידוק מספיק, רואים אותו כאילו באותו זמן עזב את השירות שלא ברשות.

כאשר זכאי רק הורה אחד להחזיק בקטין, או כאשר קיים קושי של ממש לקיים קשר עם ההורה השני, כדי לברר מהי עמדתו בענין גיוסו המוקדם של הקטין, לא ניתן להקדים את גיוסו גם אם אותו הורה הסכים לכך. התוצאה עלולה להיות קיפוח הצעיר, שקשריו עם אחד מהוריו נותקו, ומניעת גיוסו המוקדם, שבמרבית המקרים הוא לטובתו.

מוצע לתקן את הסעיף באופן שאם הורה אחד בלבד רשאי להחזיק לבדו בקטין, או כאשר קיים קושי של ממש לקיים קשר עם ההורה השני כדי לברר את עמדתו, ניתן יהיה להסתפק בהסכמת ההורה המחזיק בקטין לצורך הקדמת גיוסו.

סעיף 3 סעיף 18 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"זמן השירות לנעדר מן השירות

18. (א) אדם שבתקופת שירותו הסדיר היה כולא בשל עבירה על פי פסק דין של בית דין צבאי או של בית משפט אחר, או על פי פסק של קצין שיפוט בכיר, וכן אדם שנעדר מן השירות שלא כדן או שנעדר ברשות שהושגה בטענות כוזבות והורשע על כך כדן, ואם היתה לו זכות ערעור - לא ערער על ההרשעה או שערעורו על ההרשעה נדחה, אין רואים את תקופת כליאתו ואת תקופת העדרו לענין חישוב זמן השירות כתקופה שבה מילא חובת שירות סדיר, אלא אם כן הורה בית הדין הצבאי, בית המשפט או קצין השיפוט הבכיר הוראה אחרת.

(ב) לענין סעיף זה וסעיף 31 תיחשב תקופה בה נשא אדם עונש מאסר בעבודת שירות, לפי סימן כ"ו לפרק ו' של חוק העונשין, התשל"ז-1977, כאילו היתה תקופת כליאה."

בסעיפים 18 ו-31 לחוק נקבעו תקופות שאינן נמנות כחלק מן השירות. בעבר התייחס החוק, בצד תקופות העדר מן השירות, לתקופות כליאה בלבד, אולם לאחרונה - בתיקון מס' 21 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 - נקבע כי גם תקופה בה נשא אדם עונש מאסר בעבודת שירות או בעבודה צבאית לא תבוא במנין השירות.

² ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

³ ס"ח התשט"ו, עמ' 171.

רפואית, לשירות בטחון או להמשך השירות, חייב להתייצב למילוי חובתו בתום תקופת הדחיה, אולם שירותו יתחיל במועד שהורה לו הפוקד בצו.

6. בסעיף 39 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (א) יבוא:

תיקון סעיף 39

"(א) אם לילד ואשה הרה יהיו פטורות מחובת שירות בטחון משהודיעו על כך: אופן ההודעה והראיות שיצורפו אליה ייקבעו בתקנות."

7. בסעיף 43 לחוק העיקרי -

תיקון סעיף 43

(1) סעיפים קטנים (ג) עד (ו) יסומנו (ו) עד (ט) כסדרם;

(2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) יוצא צבא, הנמנה עם כוחות המילואים, לא יצא לחוץ לארץ אלא לפי היתר מאת שר הבטחון.

(ד) יוצא צבא שאינו נמנה עם כוחות המילואים, למעט יוצא צבא כאמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), לא יצא לחוץ לארץ אלא לפי תעודה, המעידה שהוא יוצא צבא כאמור, שהוצאה על ידי שר הבטחון.

(ה) היראות סעיפים קטנים (ג) ו-(ד) לא יחולו אלא בתקופה שקיים במדינה מצב של חירום בתוקף אכרזה לפי סעיף 9(א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948";

(3) בסעיף קטן (1), במקום "סעיף קטן (ג)" יבוא "סעיף קטן (ו)";

(4) בסעיף קטן (ט), במקום "סעיף קטן (ה)" יבוא "סעיף קטן (ח)".

דבריו הסבר

מתחיל בו מרגע ההתייצבות. פרשנות זו אינה מתיישבת עם צרכי הצבא ועם הוראת סעיף 20(ב) לחוק, שלפיה ניתן לקרוא ליוצא צבא, ששירותו הסדיר נדחה, להתייצב לשירות סדיר במסגרת תקופות ארוכות יותר, המפורטות בסעיף.

על מנת לסלק אי בהירות ולאפשר קריאה להתייצבות במועדים החואמים את צרכי הצבא, מוצע לתקן את סעיף 38(ד) ולקבוע כי חובת ההתייצבות ה"אוטומטית", בתום תקופת הדחיה, תחול רק באותם מקרים שבהם לא נקרא מי שהצו חל עליו להתייצב במועד אחר. כמו כן, יובהר כי תחילת השירות או המשך השירות בתום תקופת הדחיה ייקבעו על ידי הפוקד ויכול שיהיה זה במועד מאוחר מיום ההתייצבות בתום תקופת הדחיה, כאמור בסעיף 20 לחוק.

(ב) יוצא צבא החייב להתייצב לשירות מילואים, רואים אותו כאילו היה כשירות מן הזמן שנקבע להתייצבותו בצו או בקריאה לפי סעיף 27(ג); לא התייצב, ללא צידוק מספיק, רואים אותו כאילו באותו זמן עזב את השירות שלא ברשות."

לשנונו של הסעיף לחוק נותנת לכאורה יסוד לטענה, שאדם שלא התייצב לשירות נחשב כחייל לכל דבר וענין מן המועד שנקבע בצו להתייצבותו, אף אם כפועל לא התייצב כלל לשירות. כך, למשל, עשוי אדם להיחשב כמי ששירת במשך כל תקופת היעדרותו מהשירות. מוצע לתקן את הסעיף באופן שיבהיר כי הוראותיו מתייחסות לתחולת חוק השיפוט הצבאי, התש"ו-1955, בלבד.

סעיף 6 סעיף קטן (ד) לסעיף 38 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"(ד) בתום תקופת הדחיה שניתנה לפי סעיף 36(3), חייב מי שצו הדחיה חל עליו, להתייצב לרישום, לבדיקה רפואית, לשירות בטחון או להמשך השירות אם כבר החל בשירות, ואם בוטל הצו מכוח סעיף קטן (א) חייב הוא להתייצב למילוי החובה במועד שנקבע לכך בהודעה על ביטול הצו, ואם לא נקבע המועד - תוך ארבעה עשר ימים מהיום שבו הגיע צו הביטול לידעתו."

מנוסח הסעיף עולה כי יש מקום לטענה, שאם כבר עבר אדם בבדיקות רפואיות, הרי התייצבותו הינה לשירות והוא

⁴ ע"ר התש"ח, תוס' א, עמ' 1.

סעיף 7 סעיף 39(א) לחוק העיקרי קובע לאמור:

"פטור משירות על פי דין

39. (א) פטורות מחובת שירות בטחון:

(1) אם לילד;

(2) אשה הרה."

לפי זה ניתן לחשוב שהפטור מן השירות לנשים ניתן עם היווצר העילה המזכה, ואין צורך לשם כך בשום מעשה, כגון: הודעה מאת מבקשת הפטור.

(1) בסעיף קטן (ה)(2), בסופו יבוא:

"לענין זה יראו כמען מקום מגוריו הקבוע של אדם את המען שמסר לפי חוק זה, ואם לא מסר - את מענו הרשום במרשם האוכלוסין:"

(2) אחרי סעיף קטן (ו) יבוא:

"(ז) צו לפי חוק זה יכול שייחתם בידי פוקד או מפקד שהוסמכו להוציא, או בידי חייל שהורשה לכך על ידיהם, ובלבד ששמו ודרגתו של הפוקד או המפקד צויינו בצו."

9. תקנות 8 עד 10 לתקנות שעת חירום (יציאה לחוץ לארץ), התש"ט-1948⁵ - בטלות.

חוקון תקנות שעת חירום (יציאה לחוץ לארץ)

דברי הסבר

מאז הוארך תקפן של התקנות מדי שנה, כדבר שבשג"ר, אין לכך הצדקה ומוצע לבטל את התקנות ולהעביר את ההסדר לחוק, שכן יש הכרח בהמשך הסמכות המוקנית כיום בתקנות אשר תאפשר לצה"ל לקיים מעקב אחר יציאת אנשי מילואים לחוץ לארץ, לשם שליטה ופיקוח אפקטיביים על מערך המילואים של הצבא.

בשל אופי ההסדר, מוצע לקבוע כי הוראותיו לא יחולו אלא בתקופה שקיים כמדינה מצב של חירום בתוקף אכרזה לפי סעיף 9(א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948.

סעיף 9

1. בסעיף 55 פורטו הוראות טכניות לענין דינם של צוויים המוצאים לפי החוק העיקרי. בסעיף קטן (ה)(2) נאמר: "ה) צו שלא פורסם ברשומות, רואים אותו כאילו הגיע לידיעת האדם שעליו הוא חל -

(2) אם הוא נשלח אליו בדואר רשום לפי מען מקום מגוריו הקבוע - בתום שבועים ושתיים שעות מזמן שנמסר לדואר למשלוח:"

אם הנמען העתיק מקום מגוריו ולא הודיע על כך לשלטונות הצבא, הרי שהחוקה הקבועה בסעיף, מתערערת. מוצע שהמען של מקום מגוריו של אדם ייחשב לפי מה שמסר לרשויות הצבא, ואם לא מסר - לפי הרשום במרשם האוכלוסין.

2. לשם הפעלת הסמכויות הרבות הנתונות להם בחוק, נדרשים פוקדים ומפקדים להוציא מאות אלפי צוויים מדי שנה. לאחר שניתנה החלטת הפוקד או המפקד, מבוצעת הוצאת הצו, במישור הטכני-מינהלי, על ידי חיילים שהורשו לכך. למען הסר ספק אשר לדרך הוצאת הצוויים, מוצע לקבוע בחוק הוראה כללית לפיה יכול צו להיחתם בידי חייל שהורשה לכך על ידי הפוקד או המפקד המוסמך, ובלבד ששמו ודרגתו של הפוקד או המפקד צויינו בצו.

צריך לזכור כי מדובר בעובדות הטעונות הוכחה ואישור, ולפיכך יש צורך להסמיק את הרשות לקבוע בתקנות איך תקבל אשה את הפטור האמור.

סעיפים תקנות 8 עד 10 לתקנות שעת-חירום (יציאה לחוץ-לארץ), התש"ח-1948, כפי שתוקנו בחוק משנת התשכ"א קובעות לאמור:

"יוצאי-צבא

8. יוצאי-צבא כמשמעותו בחוק שירות בטחון, התשי"ט-1959 [נוסח משולב], לא יצא לחוץ-לארץ אלא בתנאים אלה:

(1) אם הוא נמנה עם כוחות המילואים - לפי היתר של שר הבטחון או של מי שמינה לכך;

(2) אם אינו נמנה עם כוחות המילואים - לפי תעודה המעידה על כך שהוצאה על ידי מי שנתמנה לכך בכל זמן אחרי יום ח' בתשרי התשי"י (1 באוקטובר 1949).

התנאים תנאים לאיש מילואים

9. שר הבטחון אי מי שמינה לכך, רשאים להתנות את מתן ההיתר לפי תקנה 8 בתנאים, כסייגים ובהגבלות שייראו להם.

מועדים להגשת בקשה על ידי איש מילואים

10. שר הבטחון רשאי לקבוע בצו, שיוצאי-צבא הנמנה עם כוחות המילואים ומבקש לצאת לחוץ-לארץ במועד פלוני, יגיש את בקשתו לפי תקנה 8 במועד שייקבע באותו צו, ובלבד שביציאה לחוץ-לארץ לתקופה מוגבלת יהא מועד זה לא יותר מ-15 ימים לפני מועד היציאה המבוקש, ושככל יציאה אחרת יהא הצו טעון אישור ועדת החוץ והבטחון של הכנסת."

בסעיף 5 של החוק המתקן נקבע:

"תחולה

5. תקפן של תקנות 8 עד 10 יהא עד יום ד' בטבת התשכ"ג (31 בדצמבר 1962): אולם שר הבטחון, באישור הכנסת, רשאי מדי שנה להאריך את תקפן לשנה נוספת."

⁵ ע"ר התש"ט, תוס' א', עמ' 45; ס"ח התשכ"א, עמ' 166.